

ภาพแทนทางความคิดประเด็นผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทย และผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในทวีปยุโรป : วาทกรรมศึกษาเชิงวิพากษ์*

ปาริชาติ ฉิมคล้าย*

ศิริพร ปัญญาเมธิกุล

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประเทศไทย

Corresponding author's email: paris2108xx@gmail.com

รับบทความ 26 ตุลาคม 2567 แก้ไขบทความ 27 มกราคม 2568 ตอบรับ 28 มกราคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบภาพแทนทางความคิดที่สะท้อนภาษาแสดงการแบ่งขั้วทางความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทยและประเด็นผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในทวีปยุโรป โดยศึกษาวาทกรรมตามแนวคิดปรีชาสันติ (Sociocognitive Approach – SCA) และจัตุรัสอุดมการณ์ (Ideological Square) ของฟาน ไคก์ ในการพิจารณาการแสดงความคิดเห็นจากเว็บไซต์ยูทูบจากชาวฮั่นหลังเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2558-2562 (ค.ศ. 2015-2019) จำนวน 100 คลิป และชาวผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในช่วงปี ค.ศ. 2013-2019 จำนวน 100 คลิป

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาพแทนทางความคิดระหว่างการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษพบว่ากรอบการประกอบสร้างภาพแทนทางความคิดทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความสอดคล้องกันทางความหมาย โดยปรากฏภาพแทนทางบุคคลและกลุ่มบุคคลที่สอดคล้องกันในมิติทางความหมายที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติและศาสนา นำไปสู่มิติทางอารมณ์ที่หลากหลายที่แสดงถึงความเกลียดกลัวชาวต่างชาติ รวมถึงความรังเกียจที่มีต่อพฤติกรรมตามบริบททางศาสนาที่แตกต่าง มีการใช้ภาพแทนความเป็นบุคคลอันตราย สัตว์ร้าย ตลอดจนสิ่งที่ไม่เป็นที่ต้องการ นำไปสู่ความรู้สึกหวาดกลัว ระแวงและน่ารังเกียจ นอกจากนี้ยังพบภาพแทนทางความคิดในการสื่อถึงภาพลักษณ์ของกลุ่มผู้ลี้ภัยด้วยการใช้สรรพนาม คำเรียกขาน คำกริยาที่สื่อความแตกต่างทางพฤติกรรม และคำขยายเพื่อเน้นความแตกต่างระหว่างความเป็น “พวกเรา” กับ “พวกเขา” สำหรับส่วนข้อมูลที่ไม่พบความสอดคล้องกันได้แก่ การแสดงบทบาทหน้าที่ในการสื่อความเป็นสัตว์และสิ่งชั่วร้ายในฝ่ายพวกเรา โดยพบการใช้ “ม้อารี” ในภาษาไทย แต่ไม่พบในภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ ภาพแทนทางความคิด วาทกรรมศึกษาเชิงวิพากษ์ ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทย
ผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในทวีปยุโรป

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาพนธ์เรื่อง วาทกรรมสร้างความเกลียดชังในการแสดงความคิดเห็นผ่านยูทูบประเด็นผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทยและผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในทวีปยุโรป (ปาริชาติ ฉิมคล้ายและศิริพร ปัญญาเมธิกุล, 2567)

Mental Representation of Rohingya Refugees in Thailand and Syrian Refugees in Europe: A Critical Discourse Study

*Parichart Chimkhilai**

Siriporn Panyametheekul

Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding author's email: paris2108xx@gmail.com

Received 26 October 2024; revised 27 January 2025; accepted 28 January 2025

Abstract

This study aims to compare the conceptual representations that reflect the polarized language characteristics in expressing opinions on the issue of Rohingya refugees in Thailand and Syrian refugees in Europe. The study employs discourse analysis based on van Dijk's Sociocognitive Approach (SCA) and Ideological Square to examine opinions expressed on YouTube videos containing news reports about Rohingya refugees in Thailand (2015–2019) and Syrian refugees in Europe (2013–2019), with 100 clips analyzed for each.

The comparative analysis of mental representation in Thai and English revealed a similar construction of meaning across various topics related to ethnicity and religion. However, multiple representations led to emotional dimensions of fear, hatred, and xenophobia towards foreigners, as well as prejudices towards behaviors in different national and religious contexts. The representation also included imagery of dangerous individuals, dangerous animals, and the unwanted, resulting in feelings of fear, suspicion, and disgust. Additionally, conceptual representations are constructed to convey the image of refugee groups through the use of pronouns, name-calling, verbs that highlight behavioral differences, and modifiers that emphasize the distinction between “us” and “them.” However, discrepancies emerge in portraying “us” roles associated with animals and evil entities such as “kind horse,” which appears in Thai discourse but is absent in English.

Keywords: mental representation, critical discourse study, Rohingya refugees in Thailand, Syrian refugees in Europe

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากข้อมูลของสหประชาชาติ พบว่าปลายปี 2558 มีผู้ลี้ภัยทั่วโลกกว่า 65 ล้านคนที่พลัดพรากจากประเทศบ้านเกิดเพราะเหตุความขัดแย้ง ความรุนแรง การถูกประหัตประหาร และการถูกละเมิดทางสิทธิมนุษยชน สถานการณ์ของผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทยและผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในยุโรปก็เช่นเดียวกัน คนกลุ่มนี้ต้องอพยพจากถิ่นฐาน เนื่องจากเหตุผลความไม่สงบของประเทศ เกิดการขับไล่ หนีภัยการถูกข่มขู่ ความรุนแรง เกิดเป็นปัญหาในระดับสากลที่หลายประเทศต้องร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม ในประเทศไทยมีผู้ลี้ภัยกว่า 1 แสนคนที่อาศัยอยู่ในแหล่งพักพิง 9 แห่งตามแนวชายแดนไทย-พม่า และในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลอีกกว่า 9,000 คน (Amnesty Thailand)

อย่างไรก็ตามบริบทของผู้ลี้ภัยแตกต่างกันด้วยปัจจัยทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม และการนำเสนอข่าวของสื่อ ไม่ว่าจะเป็นสื่อจากภาครัฐบาลไทย สื่อสิทธิมนุษยชน หรือสื่อหนังสือพิมพ์ มักพบว่าผู้ลี้ภัยถูกสื่อนำเสนอให้เป็นผู้ทำผิดกฎหมายและเป็นปัญหาของสังคมไทยมากที่สุด (ธีระยุทธ สุริยะ, 2560) ซึ่งส่งผลต่อการสร้างภาพแทนของผู้ลี้ภัยจากสื่อที่เผยแพร่ไปสู่ประชาชนที่ติดตามข่าวสาร ดังตัวอย่างความคิดเห็นจากคลิปข่าวชื่อ “รู้จักชาวโรฮิงญา” [Thai PBS Infographic] เผยแพร่เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2558 ช่องไทยพีบีเอส

- (1) “คนไทยใหญ่นะ แต่พวกนี้โหดร้ายมาก ไม่น่าสงสารเลย มีแต่จะแยกแผ่นดินกลับไปประเทศมึงหะ”

(Thai PBS, 2558)

ผู้แสดงความคิดเห็นแทนตัวเองว่า “กู” และแทนชาวโรฮิงญาว่า “มึง” เพื่อสื่อความต่างพวกกัน และกล่าวว่า “พวกนี้โหดร้าย” เพื่อสื่อบทบาทเชิงลบให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นผู้ร้ายและเป็นอันตรายต่อชาวไทย

- (2) “อิสลามอยู่ที่ไหน ขิบหายที่นั่น ม่ามัน ม่ามัน ม่ามัน”

(Thai PBS, 2558)

ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึงชาวโรฮิงญาโดยใช้คำว่า “อิสลาม” เพื่อเหมารวมชาวโรฮิงญาให้ยึดโยงไปถึงผู้นับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด ปรากฏร่วมกับคำว่า “ชิบหาย” เพื่อส่อทบบาทเชิงลบที่อาจกระทบต่อคนในสังคม และใช้ภาษาสื่อความรุนแรงว่า “ฆ่ามัน” อาจก่อให้เกิดความรุนแรงต่อชาวโรฮิงญาได้

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นถึงผู้ลี้ภัยชาวซีเรียจากช่องยูทูบบนหน้าเพจข่าว ABC News เผยแพร่เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2558 (2015) ในคลิปข่าวชื่อ Anti-immigrant protests grow as refugees flood Europe ดังตัวอย่าง (3)-(4)

(3) “YES!!! THEY ARE NOT REFUGEES. THEY ARE COWARDS”

(ABC News, 2015)

ผู้แสดงความคิดเห็นใช้ “THEY” เป็นสรรพนามแทนผู้ลี้ภัยชาวซีเรียเพื่อสื่อความต่างฝ่ายและไม่ใช่พวกเดียวกัน ประกอบกับการอ้างถึงด้วยคำว่า “COWARDS” เพื่อดำเนินผู้ลี้ภัยว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่ขี้ขลาด ไม่ใช่ผู้ลี้ภัย และไม่สมควรได้รับความช่วยเหลือ

(4) “SHIP THEM ALL BACK TO THEIR COUNTRY!!”

(ABC News, 2015)

ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวว่า “SHIP THEM ALL” เพื่อมุ่งหมายให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มผู้ลี้ภัยชาวซีเรียไม่ให้เป็นที่ยอมรับและให้ความช่วยเหลือ

จากตัวอย่าง (1)-(4) แสดงถึงความไม่พอใจ ความคิดเห็นเชิงลบต่อผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาและชาวซีเรียที่อาจสร้างความรุนแรงและก่อความไม่สงบได้หากเข้ามาในประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิดความเข้าใจของผู้แสดงความคิดเห็น จนสามารถก่อให้เกิดภาพแทนทางความคิด (Mental Representation) และสามารถส่งต่อภาพแทนจนอาจกลายเป็นองค์ความรู้ (knowledge) และอุดมการณ์ (ideology) ที่มีร่วมกันของคนในสังคมที่มีต่อกลุ่มผู้ลี้ภัยได้

เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์มักถูกใช้เป็นพื้นที่แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและมีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายข้อมูลอย่างรวดเร็ว ศิริพร ปัญญาเมธิกุล (2558, น. 102) กล่าวว่า กระทั่งเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎกติกาของเว็บไซต์ รวมถึงที่ Ataman (2012) กล่าวว่า การปฏิสัมพันธ์แบบการสนทนา

ของคนหมู่มากที่เสื่อมมอง การถกเถียง หรือต่อสู้ด้วยการใช้ภาษาที่รุนแรง สามารถก่อให้เกิดภาพแทนทางความคิดที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับผลกระทบและความเสียหายได้

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยสนใจการแสดงความคิดเห็นออนไลน์ที่มีต่อผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทยและผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในยุโรปในมุมมองการศึกษาวาทกรรมเชิงวิพากษ์ โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบการนำเสนอภาพแทนของผู้ลี้ภัยในบริบททางสังคมที่แตกต่างกันผ่านการศึกษารวบรวมภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่สะท้อนความแตกแยกและโครงสร้างทางอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทยและผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในยุโรป โดยพิจารณาทั้งมิติทางความหมายและบริบททางสังคมวัฒนธรรมด้วยกรอบแนวคิดปริชาณสังคม (Sociocognitive Approach: SCA) และจัดรัสุดมการณ์ของ van Dijk เพื่อให้เห็นการนำเสนอที่แบ่งเรา-เขาในบริบทที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน

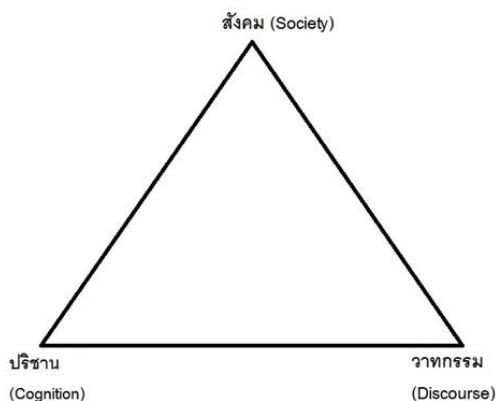
2. ทฤษฎีวาทกรรมศึกษาเชิงวิพากษ์ อุดมการณ์ และภาพแทนทางความคิด

2.1 วาทกรรมศึกษาเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Study: CDS) และอุดมการณ์

นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส “Destutt de Tracy” (1803, อ้างอิงใน van Dijk, 2000) กล่าวว่า “อุดมการณ์” เกี่ยวข้องกับความคิด (science of ideas) ที่ศึกษาวิธีคิด พุด และโต้แย้ง เป็นความคิดที่ถูกฝังรากจนตายตัว (fixed ideas) ที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก ส่งผลกระทำกับความคิดอันเป็นระบบความเชื่อ (system of belief) ที่คนในสังคมมีร่วมกัน ทำให้อุดมการณ์เป็นแนวความเชื่อเบื้องต้นของสมาชิกในสังคมและเป็นเครื่องมือให้ประชาชนมีแนวคิดและความเชื่อไปในทิศทางที่ส่งผลต่อผู้มีอำนาจ เพื่อใช้ปะทะกับผู้ต่อต้านอำนาจจนกลายเป็นการแบ่งขั้วทางความคิด (polarization) กัน (van Dijk, 2000, pp. 5-7) van Dijk (2000, p. 10) เสนอกรอบแนวคิดที่หลอมรวมหลักการที่หลากหลาย (multidisciplinary framework) ประกอบด้วยมิติวาทกรรม ปริชาณสังคม โดยเน้นว่าอุดมการณ์และวาทกรรมไม่สามารถวิเคราะห์แยกกัน หรือไม่อาจพึ่งพาหลักการเดียวได้ ต้องหลอมรวมหลักการทั้งในทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ด้วย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1

สามเหลี่ยมความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรม-ปริชาน-สังคม (van Dijk, 2009)

จากภาพที่ 1 อธิบายว่าเมื่ออุดมการณ์สัมพันธ์กับการใช้ภาษา เช่น ถ้อยคำ ตัวบท จึงต้องศึกษาภายใต้ความเป็น “วาทกรรม” (discourse) ส่วนอุดมการณ์ที่ส่งผลต่อการสร้างภาพแทน เช่น บริบท ความคิด ความเชื่อ ความรู้ รูปแบบทางสังคม ต้องศึกษาภายใต้ความเป็น “ปริชาน” (cognition) และเมื่ออุดมการณ์สัมพันธ์กับมุมมองสังคม การเมือง จุดยืน การต่อสู้ อิทธิพล ต้องวิเคราะห์ภายใต้ความเป็น “สังคม” (society) ดังรายละเอียด

1) มิติทางสังคม (social dimension: society)

van Dijk (2000, p. 8) อธิบายว่า อุดมการณ์เป็นพื้นฐานของวิถีปฏิบัติทางสังคม (social practice) เพราะระบบความคิดของสมาชิกในสังคมและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนจากอุดมการณ์ทำให้เข้าใจความคิดและมุมมองของกลุ่มสมาชิก ดังนั้นกลุ่มที่มีอุดมการณ์เหยียดเชื้อชาติมักมีแนวคิดการรักชาติร่วมด้วย หรืออุดมการณ์รักษาสังแวดล้อมมักมีแนวคิดต่อต้านมลพิษร่วมด้วยเช่นกัน ดังนั้นการพิจารณาองค์ประกอบทางสังคม (social component) จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบท เช่น เรากำลังเผชิญการคุกคามอำนาจจากอะไร มีอิทธิพลหรือไม่ มีทัศนคติทางสังคมอย่างไร ความสัมพันธ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ระดับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางปริชานและโครงสร้างทางสังคมที่สะท้อนผ่านวาทกรรม
 (van Dijk, 2000)

ระดับความสัมพันธ์ ทางโครงสร้าง (level of structure)	โครงสร้างทางปริชาน (cognition)	โครงสร้างทางสังคม (society)
ความสัมพันธ์ระดับ มหภาค (macro)	สิ่งที่รับรู้เรียนรู้ร่วมกันในระดับสังคม เช่น องค์ความรู้ ทักษะคติ อุดมการณ์ ธรรมเนียมประเพณี และค่านิยม	ความเป็นชุมชน กลุ่มบุคคล และ องค์กร
ความสัมพันธ์ระดับ จุลภาค (micro)	ประสบการณ์การเรียนรู้ส่วนบุคคล ที่สัมพันธ์กับสมาชิกในสังคม	การสร้างปฏิสัมพันธ์ด้วยวิถีปฏิบัติ ทางวาทกรรมที่ใช้สื่อสารกันใน สังคม

จากตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระดับมหภาค (macro) แสดงถึงการทำงานทางปริชานหรือการเรียนรู้ร่วมกันในสังคม ทักษะคติ อุดมการณ์ และค่านิยมที่สังคมมีร่วมกันที่ส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคม ชุมชน กลุ่ม และองค์กร ในขณะที่ระดับจุลภาค (micro) แสดงถึงการทำงานทางปริชานในรูปของภาพแทนทางความคิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ดังนั้น การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์จำเป็นต้องชี้ชัดถึงองค์ประกอบทางสังคมที่ส่งผลต่อระบบแนวคิดที่มีความซับซ้อน ความสัมพันธ์ การควบคุม อำนาจ เช่น ข้อกฎหมายและข้อห้ามต่าง ๆ

2) มิติทางวาทกรรม (discursive dimension: discourse)

ในทางวาทกรรม van Dijk (2000, p. 9) อธิบายว่า โดยมากแล้ววาทกรรมในสังคมล้วนเป็นถ้อยคำที่แสดงถึงความคิดพื้นฐานตามอุดมการณ์ เช่น การอ่าน เขียน และสิ่งที่เรียนรู้จากพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน สื่อโทรทัศน์ ตำราเรียน คำโฆษณา หนังสือพิมพ์ จนกลายเป็นการหลอมรวมทัศนคติต่าง ๆ เช่น อุดมการณ์รักชาติที่มีการเกลียดกลัวชาวต่างชาติร่วมด้วย van Dijk (2009, pp. 73-74) อธิบายถึงอุดมการณ์ที่สะท้อนผ่านวาทกรรม (ideological structures of discourse) โดยศึกษาถึงอุดมการณ์ที่ยึดโยงกับกลุ่มสังคม อำนาจ การต่อต้าน มิตรหรือศัตรู โดย van Dijk เสนอเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

- การแบ่งขั้วทางความคิด (polarization) เกิดจากการใช้ภาษาแสดงจุดยืนตามอุดมการณ์ที่ยึดถือ โดยแสดงเนื้อหาสนับสนุนฝ่ายตน ต่อด้านฝ่ายที่แตกต่างจากตน
 - การใช้สรรพนาม (pronoun) ใช้อ้างอิงความต่างฝ่าย โดยแทนบุคคลที่มีแนวคิดหรือจุดยืนเดียวกันว่า “เรา” (we, us) แต่แทนบุคคลที่ต่างจากเราว่า “เขา” (they, them)
 - การระบุตัวตน (identification) ใช้ภาษาในการระบุกลุ่มบุคคลด้วยคำแสดงตัวตนที่สื่อถึงอีกฝ่ายอย่างเจาะจง เช่น a feminist, as a pacifist, criminal เป็นต้น
 - การเน้นเนื้อหาที่ดีให้สื่อถึงฝ่ายเรา และเน้นเนื้อหาที่ไม่ดีสื่อถึงฝ่ายเขา (emphasis of positive self-descriptions and negative other description)
 - กิจกรรมหรือการใช้ชีวิต (activities) การสื่อถึงอคติต่อความแตกต่างทางพฤติกรรมหรือวิถีปฏิบัติทั้งในบริบททางเชื้อชาติและศาสนา
 - กฎระเบียบและค่านิยมต่าง ๆ (norms and values) แนวการร่างระเบียบและค่านิยมเพื่อส่งเสริมความเป็นเราและต่อต้านเขา เช่น สิทธิ ความเท่าเทียม เป็นต้น
 - ผลประโยชน์ต่าง ๆ (interests) อุดมการณ์ยึดโยงกับผลประโยชน์ที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่พัก ยา หรือนามธรรม เช่น ความรู้ สถานภาพ เป็นต้น
- นอกจากนี้ van Dijk (2009, p. 74) ยังกล่าวถึงการแฝงอุดมการณ์ในวาทกรรมที่นอกจากจะเป็นแนววิเคราะห์เนื้อหาสื่อการสนับสนุนหรือต่อต้านแล้ว ยังนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ทางวาทกรรมด้วย เช่น พาดหัวข่าว โฆษณา สำนวน และอื่น ๆ

3) มิติทางปริชาน (cognitive dimension: cognition)

van Dijk (2009, pp. 68-69) อธิบายว่า องค์ความรู้เป็นพื้นฐานกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นปริชานที่หลอมสร้างกับความคิด ความเข้าใจ การตอบสนองอย่างเป็นระบบกลไกผ่านประสบการณ์ชีวิตและการเรียนรู้ร่วมกันในสังคม ร้อยเรียงเป็นฉากจากสิ่งใกล้ตัวสู่ การสั่งสมและขยายตัวตามประสบการณ์ชีวิต เช่น การจดจำอย่างเป็นฉากละครหรือภาพร่างตามจินตนาการถึงวัตถุหรือสิ่งมีชีวิต องค์ความรู้จึงถูกส่งต่อให้สัมพันธ์กับปริชาน (the relevance of the cognitive component) เป็นการเรียนรู้ส่วนบุคคลที่ยึดโยงถึงสังคมและนำไปสู่การวิพากษ์ การปะทะทางอำนาจ อิทธิพล ประเด็นปลุกปั่น ทำให้การวิเคราะห์ต้องชี้ชัดถึงประเด็นอ่อนไหวได้ เช่น การเหยียดแบ่งแยก ความเป็นอื่น เป็นต้น

นอกจากนี้ van Dijk (2000, p. 10) กล่าวเสริมถึงทัศนคติและอุดมการณ์ที่ถูกส่งต่อจนเป็นค่านิยมในสังคม รวมถึงทัศนคติต่อฝ่ายที่ต่างจากตน ชาตินิยม พฤติกรรมของกลุ่มผู้ลัทธิที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทั้งทางบวกและทางลบ ในส่วนนี้ van Dijk (1999, p. 146) อธิบายในจัตุรัสอุดมการณ์ (ideological square) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2

จัตุรัสอุดมการณ์ (van Dijk, 1999)

	มุมมองทางบวก (Positive)	มุมมองทางลบ (Negative)
ความเป็นเรา (Us)	การเน้นด้านที่ดีของพวกเรา	การไม่เน้นหรือไม่กล่าวถึงด้านไม่ดีของพวกเรา
ความเป็นเขา (Them)	การไม่เน้นหรือไม่กล่าวถึงด้านดีของพวกเรา	การเน้นด้านที่ไม่ดีของพวกเรา

จากภาพแสดงประเด็นการแบ่งฝ่ายระหว่างความเป็นเรากับความเป็นเขา เมื่อเราใช้มุมมองทางบวกถึงความเป็นเรา เราก็มักจะใช้ภาษาแสดงการเน้นด้านที่ดีของเรา และเมื่อเราใช้มุมมองทางลบถึงความเป็นเรา เราจะไม่นับหรือไม่กล่าวถึงด้านไม่ดีของพวกเรา ในขณะที่การแสดงมุมมองทางบวกถึงความเป็นเขา การใช้ภาษาจะไม่เน้นหรือไม่กล่าวถึงด้านดีของพวกเรา แต่ในการแสดงมุมมองทางลบถึงความเป็นเขา เรากลับใช้ภาษาที่เน้นด้านที่ไม่ดีของพวกเรา

จากภาพแสดงให้เห็นถึงการทำงานของอุดมการณ์ส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการผลิตภาษา van Dijk กล่าวว่า มนุษย์ถูกปลูกฝังแนวคิดในการแบ่งแยกความแตกต่างทางเชื้อชาติ จึงถูกครอบงำทางความคิดด้วยรูปแบบทางความหมายที่สื่อถึงอคติในการเหยียดชาติที่มีการแบ่งฝ่ายเขาและฝ่ายเรา ดังนั้นวาทกรรมจึงมีบทบาทสื่อถึงมิติทางปริชาตินที่ว่าการแบ่งแยก การสั่งสม และเรียนรู้วาทกรรม เกิดเป็นภาพแทนทางความคิดที่มีแนวทางทำความเข้าใจและตีความแตกต่างกันไป ดังที่ van Dijk (2009, p. 66) กล่าวว่า ภาพแทนทางความคิดของแต่ละคนมีความแตกต่างกันตามลักษณะทางสังคม ส่งผลต่อการผลิตภาษาและการทำความเข้าใจวาทกรรมตามภาพในความคิด (mental model) องค์ความรู้ (knowledge) และอุดมการณ์ (ideology)

2.2 การสร้างภาพแทนทางความคิด (Mental Representation)

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการรับรู้ด้วยโครงสร้างทางปริซันที่สัมพันธ์กับการสร้างภาพแทนทางความคิด (van Dijk, 2009, pp. 66-67) ประกอบด้วย ความทรงจำ ภาพทางความคิด และการเรียนรู้จัดจำตามบริบทสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ความทรงจำ (memory) เป็นการทำงานของสมองที่จดจำเนื้อหาได้ในระยะยาวนานที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ส่วนบุคคลและสามารถร้อยเรียงเหตุการณ์ได้เป็นฉาก ๆ (episodic memory) ทั้งนี้ความทรงจำยังสัมพันธ์กับองค์ความรู้ ทักษะ และอุดมการณ์ที่ส่งผลต่อการผลิตภาษา

2.2.2 ภาพทางความคิด (mental model) เกิดจากกลไกการสร้างการจดจำส่วนบุคคลและหลอมสร้างเป็นภาพแทนที่เรียงต่อเป็นฉากภาพยนตร์ ประกอบไปด้วยฉากผู้ร่วมเหตุการณ์ (ตัวบุคคล/บทบาท/ความสัมพันธ์) การกระทำ รวมถึงผลปลายทางประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างภาษาที่บรรยายออกมาโดยมีภาพแทนทางความคิดมาทำงานร่วมจนเป็นภาพจำที่เสริมด้วยน้ำเสียง ทักษะ และความพึงพอใจที่มีต่อเหตุการณ์

2.2.3 การเรียนรู้จัดจำตามบริบทสังคม (social cognition) เป็นภาพจำจากการเรียนรู้และทัศนคติที่มีต่อประเด็นสังคมร่วมกัน เช่น การทำแท้ง การอพยพ การต้องโทษประหาร หรืออุดมการณ์ที่มีร่วมกัน เช่น การเหยียดชาติ เหยียดเพศ สิ่งเหล่านี้สามารถอธิบาย ตีความ และหลอมสร้างเป็นภาพแทนทางความคิดตามบริบทสังคมหลายรูปแบบ

องค์ประกอบทั้ง 3 ข้อนี้อาจช่วยสร้างกระบวนการทางวาทกรรม (discourse processing) โดย van Dijk (2009, p. 67) อธิบายว่า เป็นกลยุทธ์การทำความเข้าใจวาทกรรมบนพื้นฐานทางปริซันที่วิเคราะห์ได้ทั้งจากตัวบทภาษาที่เกิดจากกระบวนการผลิตภาษาจากความทรงจำที่ควบคุมโดยภาพทางความคิด องค์ความรู้ ตลอดจนอุดมการณ์

3. ขั้นตอนการท้าวิจัย

3.1 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อ YouTube ดังนี้

1) ผู้วิจัยกำหนดคำสำคัญ (keyword) เพื่อสืบค้นประเด็นเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในภาษาไทย ผู้วิจัยใช้คำค้น “ผู้ลี้ภัย” “โรฮิงญา” ส่วนกรณีของผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยใช้คำค้น “Refugees” “Seria”

2) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความนิยมในการคัดเลือกกลุ่มข้อมูล กล่าวคือ ผู้วิจัยพิจารณาคลิปจากสื่อที่มีจำนวนผู้ติดตามมากและเลือกข่าวที่ได้รับความนิยม จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการแสดงความคิดเห็นภาษาไทยจากข่าวผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทยที่เกิดขึ้นช่วงปี พ.ศ.2558-2562 (ค.ศ.2015-2019) จำนวน 100 คลิป โดยเลือกช่องข่าวที่เผยแพร่ข่าวผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาที่มีผู้ติดตามสูงสุดถึง 7.5 ล้านคน คือ ช่องไทยพีบีเอส รองลงมาเป็นช่องข่าวรอบโลก by กรณา บัวคำศรี ที่มีผู้ติดตาม 8 แสนคน และช่องอื่น ๆ เช่น The Standard, Thairath Online, Spokedark TV, Springnews, TNN Online, Matchon TV, Voice TV, Workpoint Today, Nation Online, เรื่องเล่าเช้านี้, ข่าวช่องวัน ตามลำดับ ภายใต้คำค้น “ผู้ลี้ภัย” “โรฮิงญา” “โรฮินจา” หรือคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการแสดงความคิดเห็นภาษาอังกฤษจากข่าวผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในทวีปยุโรปที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2556-2562 (ค.ศ. 2013-2019) จำนวน 100 คลิป ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากช่องข่าวที่เผยแพร่ข่าวผู้ลี้ภัยชาวซีเรียที่มีผู้ติดตามสูงสุดถึง 15.2 ล้านคน คือ ช่อง CNN รองลงมาเป็นช่อง BBC News มีผู้ติดตาม 14.4 ล้านคน และช่องอื่น ๆ เช่น Channel 4 News, The Guardian, VICE News, Al Jazeera, Daily Mail, AJ+, The Daily Conversation, Tell Me Why?, Euronews ตามลำดับ ภายใต้คำค้น “refugee” “immigrants” “Syrian refugee” “asylum seeker” “refugee crisis in Europe” หรือคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การแสดงความคิดเห็นภาษาไทยต่อชาวโรฮิงญามีจำนวนทั้งสิ้น 4,109 ความคิดเห็น ส่วนการแสดงความคิดเห็นภาษาอังกฤษต่อชาวซีเรียมีจำนวนทั้งสิ้น 13,939 ความคิดเห็น

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การเปรียบเทียบภาพแทนทางความคิดในการแสดงความคิดเห็นประเด็นผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทยและประเด็นผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในทวีปยุโรป ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ภาพแทนทางความคิดของ van Dijk (2009) และจัดลำดับการแบ่งฝ่ายเขา-เราของ van Dijk (1999) โดยพิจารณาภาพแทนทางความคิดจากองค์ประกอบโครงสร้างทางปริชาน คือ ความทรงจำ ภาพทางความคิด และการเรียนรู้จดจำตามบริบทสังคมของผู้แสดงความคิดเห็นในประเด็นผู้ลี้ภัยและพิจารณาจัดลำดับการแบ่งฝ่ายเขา-เราของ van Dijk (1999) เพื่อเปรียบเทียบมุมมองของคนในประเทศไทยและทวีปยุโรป รวมถึงภาพแทนการสื่อความเป็นเรา (ผู้ไม่สนับสนุนต่อผู้ลี้ภัย) และการสื่อความเป็นเขา (ผู้ที่ถูกกล่าวถึงในฐานะผู้ลี้ภัย)

4. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นภาษาไทยต่อชาวโรฮิงญาและการแสดงความคิดเห็นภาษาอังกฤษต่อชาวซีเรียพบองค์ประกอบโครงสร้างทางปริชาน และการสร้างภาพแทนทางความคิด มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 องค์ประกอบโครงสร้างทางปริชาน

จากข้อมูลพบองค์ประกอบโครงสร้างทางปริชานที่ผู้แสดงความคิดเห็นสื่อถึงความทรงจำส่วนบุคคล ภาพทางความคิด และการเรียนรู้ตามบริบทสังคม ซึ่งสะท้อนทัศนคติ อคติ การประเมินค่า ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2

องค์ประกอบโครงสร้างทางปริชานด้านความทรงจำ-ภาพทางความคิด-การเรียนรู้จดจำตามบริบทสังคมของผู้แสดงความคิดเห็น

องค์ประกอบโครงสร้างทางปริชาน	ความคิดเห็นต่อชาวโรฮิงญา	ความคิดเห็นต่อชาวซีเรีย
1) ความทรงจำ : การอ้างอิงตามประสบการณ์ส่วนบุคคล	“ข่าวรายงานว่า” “รัฐบาลประกาศว่า” “โบราณสอนว่า” “ว่ากันว่า” “ในอดีต” “ไม่แปลกใจที่”	“As the news reported” “According to” “We heard that” “people say” “In the past” “not surprised”
2) ภาพทางความคิด : สื่อกลางการผลิตภาษาที่สอดแทรกมุมมอง	การสร้างมุมมองความเป็นศัตรูหรือกลุ่มบุคคลอันตราย เช่น “กลุ่มก่อการร้าย” *	การสร้างความแตกต่างทางความเชื่อเพื่อสื่ออันตราย เช่น “Soldiers of Allah” *
3) การเรียนรู้จดจำตามบริบทสังคม : ส่วนภาพจำจากการเรียนรู้ร่วมกันในฐานะผู้เป็นสมาชิกร่วมในชุมชน	การแทนตนเองเป็นตัวแทนประเทศสร้างบริบทความเป็นไทย เพื่อสื่อความเป็นพวกเรา เช่น “ไทย” “ไทยเรา”	การแทนตนเองเพื่อสื่อความเป็นเพื่อนร่วมชาติ ความเป็นพวกเรา เช่น “We” “Lebanese” “Europe” “our country”

*หมายเหตุ 2) ภาพทางความคิด มีตัวอย่างข้อมูลเพิ่มเติมดังตารางที่ 3, 4, 5, 6

ตารางที่ 2 นำเสนอองค์ประกอบโครงสร้างทางปริธานที่พบในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชาวโรฮิงญาและชาวซีเรีย คือ

1) **ความทรงจำ** การแสดงความคิดเห็นที่มีเนื้อหาอ้างอิงประสบการณ์ส่วนบุคคล สื่อถึงความเข้าใจของผู้แสดงความคิดเห็นที่ยืนยันต่อความรู้ความเข้าใจที่มีการเรียนรู้ร่วมกันในสังคม เช่น การใช้ “โบราณเขาก็สอน” “people saying...” “in the past” อันเป็นการอ้างอิงที่ถูกถ่ายทอดส่งต่อจากแหล่งที่ไม่ระบุได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

- (5) ข่าวการให้ความช่วยเหลือชาวโรฮิงญา วันที่ 22 พฤษภาคม 2558 (ค.ศ. 2015)
ชานาตายเพราะงูเห่าโบราณเขาก็สอน ความสงสารสัตว์!! ที่มีความคิดที่เลี้ยวลด คดเคี้ยวยิ่งกว่าเถาวัลย์ ยอมเลี้ยงหมาดีกว่าเลี้ยงพวกที่มีแววจะทรยศคนไทยเว้ย!!!
(Spoke Dark TV, 2558, 22 พฤษภาคม)

- (6) สถานการณ์การลักลอบเข้ามาในทวีปยุโรปของชาวซีเรีย วันที่ 25 มิถุนายน 2560 (ค.ศ. 2017)
You often hear people saying "they left so they or their kid could get a better education" that not an excuse to leave your country and if you disagree you are insane.
(VICE, 2017, June 25)

- (7) สถานการณ์กลุ่มผู้ลี้ภัยชาวซีเรียจำนวนมหาศาลเดินทางมาถึงอ่าวทางฝั่งทวีปยุโรป เพื่อวางแผนการเดินทางเพื่อเคลื่อนตัวเข้าประเทศ วันที่ 15 กันยายน 2559 (ค.ศ.2016)
Europeans are paying for what they did to these people in the past.
(euronews, 2016, January 20)

2) **ภาพทางความคิด** สามารถนำเสนอได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการผลิตภาษา วาทกรรม และสอหดแทรกมุมมอง เช่น การใช้ “ผู้ก่อการร้าย”, “soldiers of Allah” เป็นการทำงานของภาพทางความคิดในการนำเสนอมุมมองความต่างฝ่ายที่กำหนดให้ผู้ลี้ภัยเป็นศัตรู ดังตัวอย่าง (8) และ (9)

- (8) สถานการณ์เมื่อประเทศมาเลเซียประกาศถอนตัวจากแถลงการณ์ร่วมประธานอาเซียน วันที่ 20 กันยายน 2560 (ค.ศ.2017)
อาเซียนทำถูกแล้วที่ประณามกลุ่มก่อการร้ายมุสลิมและสนับสนุนพม่าในการปราบปราม, มุสลิมไม่ใช่ผู้ก่อการร้ายทุกคน แต่ผู้ก่อการร้ายทุกคนเป็นมุสลิม
(ทันโลก กับ ThaiPBS, 2560, 20 กันยายน)
- (9) สถานการณ์กลุ่มผู้ลี้ภัยชาวซีเรียเป็นจำนวนมากหาศาลเดินเท้าเข้ามาจากเมืองบูดาเปสต์ ประเทศฮังการี วันที่ 4 กันยายน 2558 (ค.ศ.2015)
Today, they're poor, hungry, thirsty, helpless refugees... Tomorrow, they're soldiers of allah, ready to destroy everything...
(Channel 4 News, 2015, September 4)

3) การเรียนรู้จดจำตามบริบทสังคม

จากการวิเคราะห์พบว่า ภาพจำเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในฐานะผู้ใช้ภาษาที่เป็นสมาชิกร่วมในชุมชนและมีการสร้างอคติต่อประเด็นผู้ลี้ภัย เช่น การใช้คำว่า “ไทย” “ประเทศไทย” “we” “Lebanese” “Europe” แทนตนเอง สื่อความเป็นเราและแสดงความเป็นหมู่วมวลมหาชน คล้ายเป็นการพูดแทนคนทั้งประเทศ ดังตัวอย่าง (10)-(12)

- (10) ข่าวการให้ความช่วยเหลือชาวโรฮิงญา วันที่ 22 พฤษภาคม 2558 (ค.ศ. 2015)
ไทยไม่มี “งบ” พอ หรือมีคุณภาพพอที่จะอุปคนเหล่านี้ให้มาอยู่ในสังคมแบบเราได้ มีหวังแต่จะฆ่ากันตายเหมือนพม่า ประเทศรวย ๆ ยังรับมือไม่ค่อยจะได้เลย..
(Spoke Dark TV, 2558, 22 พฤษภาคม)
- (11) ข่าวการลี้ภัยของชาวซีเรียที่ตัดสินใจกลับบ้านเกิด วันที่ 17 เมษายน 2562 (ค.ศ. 2019)
We love Lebanon and we are proud to be Lebanese and we want our country back.
(VICE News, 2019)

- (12) ข่าวการลี้ภัยของชาวซีเรียที่ตัดสินใจกลับบ้านเกิด วันที่ 17 เมษายน 2562 (ค.ศ. 2019)

That's good. Pls all refugees return back to your countries and work hard for its development rather than staying in Europe...

(VICE News, 2019c, April 17)

จากรูปภาษาแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับความทรงจำ ภาพทางความคิด และการเรียนรู้จดจำตามบริบทสังคม ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางมุมมองของผู้แสดงความคิดเห็นที่สื่อถึงทัศนคติ อคติ การประเมินค่าผู้ลี้ภัย จนกลายเป็นภาพแทนทางความคิดที่ถ่ายทอดส่งต่อไปในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาระ เชื้อโรค อาชญากร ตัวปัญหา ดังส่วนเนื้อหาการสร้างภาพแทนทางความคิดที่จะกล่าวต่อไปนี้

4.2 การสร้างภาพแทนทางความคิด

จากการวิเคราะห์ความทรงจำ ภาพทางความคิด และการเรียนรู้จดจำตามบริบทสังคม พบภาพแทนทางความคิดที่ส่งผลต่อการใช้ภาษา โดยเฉพาะการกล่าวอ้างถึงผู้ลี้ภัยซึ่งมีการสร้างภาพแทนของกลุ่มผู้ลี้ภัยทั้งชาวโรฮิงญาและชาวซีเรียในรูปของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล พฤติกรรม นิสัย เป็นต้น ดังต่อไปนี้

1) ภาพแทนทางบทบาทผู้ร่วมเหตุการณ์

การกล่าวถึงกลุ่มผู้ลี้ภัยทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษพบกลไกการสร้างภาพแทนทางความคิดที่สื่อบทบาท ความสัมพันธ์ ตลอดจนความรู้สึก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ภาพแทนทางความคิดแสดงบทบาทผู้ร่วมเหตุการณ์เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาและซีเรียทั้งการใช้ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทบาทผู้ร่วมเหตุการณ์	กลุ่มคำแสดงภาพแทนทางความคิดภาษาไทย	กลุ่มคำแสดงภาพแทนทางความคิดภาษาอังกฤษ	ความรู้สึกต่อผู้ร่วมเหตุการณ์
1. กลุ่มต่างเชื้อชาติ	แขก โรฮิงญา บัง เบงกาลี	Arab, Arabic, Asia, Asian, Eurasian, Syria, Syrian	ความเกลียดกลัวชาวต่างชาติ
2. กลุ่มต่างศาสนา	อิสลาม มุสลิม	Allah, Islam, Muslim,	ความรังเกียจกลุ่มต่างศาสนา
3. กลุ่มบุคคลอันตราย	โจร พวกก่อการร้าย เดนมนุษย์ พวกเลี้ยงไม่ เชื่อง หอกข้างแคร่	criminal, bomber, racist, dictator, invader, illegal migrant, baby maker	ความหวาดกลัว ระแวง ไม่ไว้วางใจ
4. สัตว์และสิ่งชั่วร้ายน่ารังเกียจ	เปรดผี สัตว์รอกหมาหัวเน่า หมาลอบกัด สัตว์หัวกะดอ หนู งู ปลาออกไข่	hordes, trojan horse, snakes, rat, devil, monster	ความรู้สึกรังเกียจ และหวาดกลัว
5. สิ่งที่ไม่ต้องการ	ขยะ ของต่ำ ภาระ ตัวปัญหา มะเร็ง สงคราม	AIDS, diseases, filth, shit, plague, polluting, toxic, tuberculosis	ความรู้สึกรังเกียจ และหวาดกลัว

จากตารางที่ 3 พบลักษณะการใช้ภาษาสื่อภาพแทนทางความคิดมากมายที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ลี้ภัย และถูกส่งต่อในสื่ออย่างแพร่หลายทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น ความเป็นบุคคลอันตราย มีพฤติกรรมก่อการร้าย หัวรุนแรง เป็นสัตว์หรือสิ่งที่ไม่เป็นที่ต้องการ สะท้อนมุมมองของผู้แสดงความคิดเห็นที่ประเมินตนเองเป็นผู้ที่กำลังได้รับความเดือดร้อนและถูกคุกคามผ่านการใช้ภาษาแสดงการตัดสินผู้ลี้ภัยในลักษณะเหมารวมให้เป็นกลุ่มบุคคลที่น่ากลัว น่ารังเกียจ และเป็นอันตราย นอกจากนี้จากการวิเคราะห์บทบาทผู้ร่วมเหตุการณ์พบการมีหลายบทบาทรวมกัน ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มต่างเชื้อชาติ/ศาสนาและกลุ่มน่ารังเกียจ เช่น แขกแตกถั่ว แขกอัปรีย ศาสนามาร ศาสนาขยะ ศาสนาแห่งความชั่วร้าย angel of death, Allah Shitbar

2) ภาพแทนทางความคิดระหว่างความเป็นพวกเราและความเป็นพวกเขา

จากผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบภาพแทนทางความคิดสะท้อนให้เห็นความแตกต่างระหว่างความเป็นเราและความเป็นเขาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1) บทบาทหน้าที่ของความเป็นพวกเราและความเป็นพวกเขา

ผลการวิเคราะห์พบการสื่อสารสะท้อนภาพแทนทางความคิดและความแตกต่างทางภาพลักษณ์ในบทบาทหน้าที่ทางสังคมและความสัมพันธ์ในสังคม ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4

ภาพแทนทางความคิดสื่อบทบาทหน้าที่ระหว่างความเป็นเรากับความเป็นเขา

กลุ่มคำแสดง บทบาทหน้าที่ถึง ความเป็น “เรา”	ความสัมพันธ์ทาง สังคมและทัศนคติที่มี ต่อบทบาทหน้าที่	กลุ่มคำแสดงบทบาท หน้าที่ถึงความเป็น “เขา”	ความสัมพันธ์ทาง สังคมและทัศนคติที่ มีต่อบทบาทหน้าที่
กลุ่มคำแสดงบทบาทหน้าที่สื่อความเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล			
กู เรา พวกเรา I, we, us, our	ความสัมพันธ์แบบ ต่างฝ่าย สะท้อน ทัศนคติของผู้มีสิทธิ และอำนาจ	พวกเขา พวกมัน พวกคุณ you, they, them	ความสัมพันธ์แบบ ต่างฝ่าย สะท้อนอคติ สร้างความแบ่งแยก
คนไทย ลูกพ่อหลวง ประชาชนไทย host, European, taxpayer	ความสัมพันธ์แบบ ต่างฝ่ายทางเชื้อชาติ สะท้อนทัศนคติของ ผู้มีสิทธิและอำนาจ	ผู้รุกราน พวกหนีเข้า เมือง เผ่าพันธุ์อันตราย ไอ้แขกแตกถั่ว แขก อัปรีย์ invader, illegal migrant	ความสัมพันธ์แบบ ต่างฝ่ายทางเชื้อชาติ ย่ำบาทความต่าง ถิ่น สะท้อนอคติ สื่อ ความหวาดกลัว
คนพุทธ ลูกหลาน ไทยพุทธ Christians	ความสัมพันธ์แบบ ต่าง ศาสนา สะท้อนทัศนคติ ที่ดี ภูมิใจ สนับสนุน พวกเดียวกัน แต่สื่อความ ไม่ใช่พวกเดียวกันกับ กลุ่มต่างฝ่าย	พวกมุสลิม พวกโพกหัว คนไม่ชอบหมู Assad defender, racist, babymaker	ความสัมพันธ์ใน ความต่างทางศาสนา แนวคิด พฤติกรรม และอัตลักษณ์ สะท้อนความมีอคติ ต่อการสร้างความ แบ่งแยก

ตารางที่ 4

ภาพแทนทางความคิดสื่อบทบาทหน้าที่ระหว่างความเป็นเรากับความเป็นเขา (ต่อ)

กลุ่มคำแสดง บทบาทหน้าที่ถึง ความเป็น “เรา”	ความสัมพันธ์ทาง สังคมและทัศนคติที่มี ต่อบทบาทหน้าที่	กลุ่มคำแสดงบทบาท หน้าที่ถึงความเป็น “เขา”	ความสัมพันธ์ทาง สังคมและทัศนคติที่ มีต่อบทบาทหน้าที่
ชาวนา (กับงูเห่า)	ความสัมพันธ์แบบ ผู้ ให้กับผู้รับ เปรียบเรา เป็นชาวนาแต่กลับถูก งูเห่าทำร้าย สะท้อน อคติ ไม่ไว้วางใจ	โจร ฆาตกร ก่อการร้าย พวกเลี้ยงไม่เชื่อ criminal, liar, bomber, dictator, murder	ความสัมพันธ์แบบ ผู้ร้าย(ฝ่ายผู้ลี้ภัย) กับ ผู้เสียหาย (ฝ่ายเรา) สะท้อนอคติ เกลียด กลัวต่างชาติ
คนไทยโง่ พวกโลกสวย	ความสัมพันธ์แบบ กลุ่ม เห็นต่าง สื่อทัศนคติที่ ไม่ดีต่อพวกเดียวกันเอง		
กลุ่มคำแสดงบทบาทหน้าที่สื่อความเป็นสัตว์และสิ่งชั่วร้าย			
ม้าวารี	ความสัมพันธ์แบบ ผู้ให้กับ ผู้รับ ให้ความเมตตาจน เป็นภัยสะท้อนถึงความไม่ ไว้วางใจ	เปรต ผี ภู สัตว์นรก hordes, evil, devil, monster, trojan horse	ความสัมพันธ์แบบ สัตว์ร้าย(ฝ่ายผู้ลี้ภัย) กับผู้เสี่ยงภัย (ฝ่ายเรา) สื่ออคติความไม่ไว้วางใจ
		หมาหัวเน่า (การถูก เมิน) ปลาออกไข่ (มี ลูกมาก) สัตว์หัว กะตอ Rat (สกปรก), chicken (ชี้ตลาด)	ความสัมพันธ์แบบผู้ ก่อเหตุ (ฝ่ายผู้ลี้ภัย) กับผู้เสียหาย (ฝ่ายเรา) สื่ออคติ ความรังเกียจ
กลุ่มคำแสดงบทบาทหน้าที่สื่อความหมายเชิงนามธรรมในการสร้างภาพแทน			
สิทธิของเรา ประโยชน์ของคน ไทย บุญของคนไทย good citizen, western values	ความสัมพันธ์แบบ เชื้อชาติ สะท้อน ทัศนคติของผู้มีสิทธิ อำนาจ การครอบครอง	ความยิ่งใหญ่ (ชาตินิยม) สงครามภัยคุกคาม ตัวหนักแผ่นดิน (ภาระ) dictation, threat, war crime	ความสัมพันธ์แบบ ต่างเชื้อชาติ ต่าง แผ่นดิน ย่ำบาท ความต่างถิ่น และสื่อ ความเป็นภัยคุกคาม ต่อประเทศชาติ

ตารางที่ 4

ภาพแทนทางความคิดสื่อบทบาทหน้าที่ระหว่างความเป็นเรากับความเป็นเขา (ต่อ)

กลุ่มคำแสดง บทบาทหน้าที่ถึง ความเป็น “เรา”	ความสัมพันธ์ทาง สังคมและทัศนคติที่มี ต่อบทบาทหน้าที่	กลุ่มคำแสดงบทบาท หน้าที่ถึงความเป็น “เขา”	ความสัมพันธ์ทาง สังคมและทัศนคติที่ มีต่อบทบาทหน้าที่
เมืองพุทธ Christian countries	ความสัมพันธ์แบบต่าง ศาสนา สะท้อนทัศนคติ ภูมิใจ ส่งเสริมความเป็น พวกเรา สะท้อนความไม่ใช่ พวกเดียวกันกับผู้ลี้ภัย	ศาสนาฆราวาส ศาสนาขะ ศาสนาแห่งความชั่วร้าย	ความสัมพันธ์แบบ ต่างศาสนา แนวคิด พฤติกรรม สะท้อน อคติ ไม่นับความเป็น พวกเดียวกัน
democracy, humanity	ความสัมพันธ์แบบต่าง แนวคิด และสะท้อน ทัศนคติที่ส่งเสริมความ เป็นพวกเดียวกัน แต่ก็ สะท้อนความไม่ใช่พวก เดียวกันกับผู้ลี้ภัย	ภาระ ตัวปัญหา ความเดือดร้อน ความวุ่นวาย ความรุนแรง ความเห็นแก่ตัว Burden, problem, trouble	ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สร้างความเสียหาย กับผู้เสียหายยับยั้ง ความต่างทางแนวคิด พฤติกรรม สะท้อน อคติ ไม่นับเป็นพวก เดียวกัน
my depression, the worst age, xenophobia	ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ได้รับความเสียหาย กับผู้สร้างความเสียหาย สะท้อนอคติต่อผู้ลี้ภัย		
ไม่ใช่เรื่องของเรา not our fault, not our problem	ความสัมพันธ์แบบต่างฝ่าย สื่ออคติและความไม่ใช่ พวกเดียวกัน		

จากตารางที่ 4 เปรียบเทียบกลุ่มคำสื่อภาพแทนทางความคิดเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ชาวโรฮิงญาและชาวซีเรียพบว่า ในการนำเสนอความเป็นพวกเราจากกลุ่มคำแสดง บทบาทหน้าที่สื่อความเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้แก่ เรา คนไทย คนพุทธ we, Christians, taxpayer ส่วนการนำเสนอความเป็นพวกเราจากกลุ่มคำแสดงบทบาท หน้าที่สื่อความเป็นสัตว์และสิ่งชั่วร้าย ได้แก่ ม้าอาลี ส่วนการนำเสนอความเป็นพวกเรา จากกลุ่มคำแสดงบทบาทหน้าที่ที่สื่อความหมายเชิงนามธรรมในการสร้างภาพแทน ได้แก่ สิทธิของเรา บุญของคนไทย เมืองพุทธ good citizen, Christian-countries,

democracy, humanity โดยทุกกลุ่มค่านำเสนอถึงความเป็นพวกเราซึ่งสะท้อนทัศนคติความภาคภูมิใจ ส่งเสริมความดีงามในพวกเรา แต่สะท้อนความไม่ใช่พวกเดียวกันกับพวกเขาซึ่งเป็นผู้ลี้ภัย

สำหรับการสื่อภาพแทนถึงผู้ลี้ภัยในด้านความเป็นพวกเขา พบกลุ่มคำแสดงบทบาทหน้าที่สื่อความเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้แก่ เขา มัน ผู้รุกราน พวกมุสลิม โจรก่อการร้าย you, they, invader, racist, babymaker, murder การนำเสนอ ความเป็นพวกเขาจากกลุ่มคำแสดงบทบาทหน้าที่สื่อความเป็นสัตว์และสิ่งชั่วร้าย ได้แก่ เปรต ผี ภูสัตว์นรก evil, monster, rat, chicken ส่วนการนำเสนอความเป็นพวกเขาจากกลุ่มคำแสดงบทบาทหน้าที่สื่อความหมายเชิงนามธรรมในการสร้างภาพแทน ได้แก่ สงคราม ภัยคุกคาม ศาสนาฆาต ศาสนาขยะ ภาระ ตัวปัญหา ความวุ่นวาย ความรุนแรง dictation, burden, problem, war โดยเป็นการสะท้อนถึงความมืดมิด ความหวาดกลัว ความไม่ไว้วางใจ ความรังเกียจ และการสื่อความเป็นภัยคุกคามต่อประเทศชาติที่มีต่อกลุ่มผู้ลี้ภัย

2.2) พฤติกรรมและทัศนคติที่สัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกระหว่างความเป็นพวกเราและความเป็นพวกเขา

ภาพแทนทางความคิดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมจากการใช้กริยาวลีที่แตกต่างกันระหว่างความเป็นเขากับเรา ดังตัวอย่าง (15) และ (16)

- (15) คลิปข่าวสถานการณ์การลี้ภัยของชาวโรฮิงญา วันที่ 29 ธันวาคม 2560
แถวบ้านผมอิสลามเยอะใช้ได้ พวกเค้าไม่ค่อยคบค้าสมาคมกับคนพุทธสักเท่าไร
พวกเค้าถือตัวใช้ได้ ต่างจากคนพุทธที่รับคนทุกศาสนาได้
(รอบโลก Daily PPTV36, 2560, 29 ธันวาคม)

- (16) คลิปข่าวกลุ่มผู้ลี้ภัยชาวซีเรียที่ไม่สามารถกลับบ้านเกิดได้ เรียกร้องขอพื้นที่
ปลอดภัยจากนานาประเทศให้พื้นที่ตั้งค่ายผู้ลี้ภัย วันที่ 25 ตุลาคม 2015
The main problem European see in these people is their religion (Muslim). If they were Christians, it would be easy for them to adapt to the culture and easy to be accepted.
(Tell Me Why?, 2015, October 25)

จากตัวอย่าง (15) และ (16) เปรียบเทียบถึงประเด็นทางพฤติกรรมการปรับตัวในสังคมที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน มีการใช้กริยาวลีที่สื่อการชื่นชมพฤติกรรมฝ่ายเรา แต่ใช้กริยาวลีที่แสดงนัยการตำหนิในพฤติกรรมฝ่ายเขา สะท้อนความมีอคติและนำไปสู่ความเกลียดชังแบบเหมารวม ตัดสินให้มีภาพลักษณ์ที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5

ภาพแทนทางความคิดที่แตกต่างกันในพฤติกรรมระหว่าง “เรา” กับ “เขา” พิจารณาจากการใช้กริยาวลี

กริยาวลีแสดง พฤติกรรมสื่อความ เป็น “เรา”	ทัศนคติ อารมณ์ และความรู้สึกที่มี ต่อพฤติกรรม	กริยาวลีแสดง พฤติกรรมสื่อความเป็น “เขา”	ทัศนคติ อารมณ์ และความรู้สึกที่มี ต่อพฤติกรรม
ความต่างทางเชื้อชาติ			
รักสงบ รักชาติ รัก แผ่นดิน ทวงสิทธิ ปกป้องประเทศ สู้เพื่อ ลูกหลาน live peacefully, love my country, fight for my home, make Europe safe	สะท้อนทัศนคติที่ดี แสดงถึงสิทธิและ อำนาจเป็นเจ้าของ และต้องพิทักษ์ แผ่นดิน แผ่นนัย ความไม่ดีของกลุ่ม คนต่างฝ่าย	สร้างปัญหา วางระเบิด ไม่สงบ แบ่งแยก ครองโลก กลืนชาติ ก่อการร้าย ทำลาย ชอบความรุนแรง ruin, take over, claim, attack, bring worse, invade, kill, dominate, destroy	สะท้อนทัศนคติ ไม่ ดีต่อบุคคลต่างถิ่น โดยใช้กริยาวลีสื่อ พฤติกรรม บ่อน ทำลาย นำหาวดกล้ว เป็นภัยคุกคามต่อ ประเทศชาติ
ความต่างทางศาสนา			
มีเมตตา ชอบช่วยเหลือ มีน้ำใจ เข้าใจกฎแห่ง กรรม ไม่ยอมรับมุสลิม อยู่กับมุสลิมไม่ได้ against Muslim, be nice, tell the truth, wake up	สะท้อนทัศนคติที่ดี ด้วยการชื่นชม ตนเอง และแสดง อคติต่อผู้แตกต่าง นำไปสู่เหตุผล ใน การปฏิเสธ การอยู่ ร่วมกัน	มีลูกมาก มีเมียหลายคน แพร์พันธ์ ไม่ทำงาน ยอมตายเพื่อพระเจ้า เคร่งศาสนา เหววัด ทำลายวัฒนธรรม be majority, demand a separate, grow too fast, take over, not assimilate	สะท้อนอคติต่อผู้ที่ แตกต่างทางแนวคิด ความเชื่อ พฤติกรรม อ้างเหตุผลในการ ปฏิเสธการอยู่ร่วมกัน เพราะวิถีชีวิตแตกต่าง กันเกินไป

ตารางที่ 5

ภาพแทนทางความคิดที่ต่างกันในพฤติกรรมระหว่าง “เรา” กับ “เขา” พิจารณาจากการใช้กริยาวลี (ต่อ)

กริยาวลีแสดงพฤติกรรม สื่อความเป็น “เรา”	ทัศนคติ อารมณ์ และความรู้สึกที่มี ต่อพฤติกรรม	กริยาวลีแสดง พฤติกรรมสื่อความเป็น “เขา”	ทัศนคติ อารมณ์ และความรู้สึกที่มี ต่อพฤติกรรม
ความต่างในวิถีชีวิต			
เบื่อ เกลียด วุ่นวาย หดหู่ วุ่นวายพอแล้ว มีปัญหา พอแล้ว ถูกแย่งงาน อย่า เลียดงูพิษ feel disgusted, feel depressed, have enough problem, hard to sympathize	สะท้อนอคติโดยใช้ กริยาวลีสื่ออารมณ์ และความรู้สึกจาก จุดยืนของฝ่ายเราที่ มีต่ออีกฝ่ายซึ่งเป็น ผู้ที่มาจากต่างถิ่น	โกหก ขี้เกียจ เข้ากับ คนอื่นไม่ได้ วุ่นวาย เนรคุณ ได้คืบเอาศอก โสโครก หื่น เห็นแก่ได้ fight, complain, annoy, lie, vomit, polluting, want money	สะท้อนอคติโดยใช้ กริยาวลีแสดงอารมณ์ และความรู้สึกถึง ผู้ที่มาจากต่างถิ่น หรือกลุ่มคนที่ไม่ได้ เป็นพวกเดียวกัน
ไม่แปลกใจที่... ไม่สงสัยเลยที่... laughing, no wonder, not surprised, throw them some pork	สะท้อนอคติโดยใช้ กริยาวลีสื่อการ ประชดจากจุดยืน ฝ่ายเราต่อกลุ่มต่าง ฝ่าย	ขายถั่ว ขายโรตีสี สมควร deserve	สะท้อนอคติโดยใช้ กริยาวลีล้อเลียน เสียดสีถึงอีกฝ่าย ที่มาจากต่างถิ่น ไม่ใช่พวกเดียวกัน

จากตารางที่ 5 สรุปการใช้กริยาวลีสื่อภาพแทนทางความคิดที่ต่างกันทางพฤติกรรมที่แฝงทัศนคติ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้แสดงความคิดเห็นที่สัมพันธ์กับประเด็นทางเชื้อชาติ ศาสนา และวิถีปฏิบัติที่สะท้อนทั้งทัศนคติที่ดีในความเป็นพวกเรา มีการแสดงสิทธิ อำนาจ การครอบครอง หวงแหน และต้องการพิทักษ์พื้นที่ เช่น รักษาดี รักแผ่นดิน ปกป้องประเทศ love my country, fight for my home ในขณะที่มีกลไกการสะท้อนความไม่ดีถึงความเป็นพวกเขา โดยใช้กริยาวลีถึงผู้ลี้ภัยในการสื่อความเป็นภัยคุกคาม เช่น กลืนชาติ ก่อการร้าย ชอบความรุนแรง attack, destroy, dominate เป็นต้น มีกริยาวลีสื่อภาพแทนการประชดและเสียดสี เช่น ไม่แปลกใจเลยที่.. not surprised, throw them some pork รวมถึงกริยาวลีสร้างภาพแทนเพื่อล้อเลียน เช่น

ขายโรตี ขายถั่ว สมควร deserve มีกริยาวิเศษณ์ที่สื่ออคติต่อผู้ลี้ภัย เช่น เกลียด มีปัญหามาก พอแล้ว รุนวายเป็นพอแล้ว feel depressed, have enough problem เป็นต้น นำไปสู่การอ้างเหตุผลในการปฏิเสธการอยู่ร่วมกัน เพราะวิถีชีวิตมีความแตกต่างกันเกินไป เช่น เรียกร้อง รุนวาย ขี้เกียจ เข้ากับคนอื่นไม่ได้ annoying, complain, fight, lie

2.3) ภาพลักษณ์ที่สะท้อนจากคำขยายแสดงทัศนคติที่มีต่อความเป็นพวเราและความเป็นพวกเขา

คำขยายสื่อภาพลักษณ์ พฤติกรรม และทัศนคติที่สัมพันธ์กับความรู้สึกของผู้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างความเป็นเขากับเรา ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6

การใช้ภาพแทนทางความคิดที่แตกต่างกันระหว่าง “เรา” กับ “เขา” จากการใช้คำขยาย

คำขยาย สื่อภาพลักษณ์ ความเป็น “เรา”	ทัศนคติ อารมณ์ และความรู้สึก	คำขยาย สื่อภาพลักษณ์ ความเป็น “เขา”	ทัศนคติ อารมณ์ และความรู้สึก
ใจดี ขี้สงสาร ใจดีสูง เจริญแล้ว ร่มเย็น โชคดี (ที่เป็นคนไทย) สงบสุข มีสันติภาพ peaceful	สะท้อนทัศนคติที่ดี ชื่นชมตนเอง แต่ สะท้อนความแตกต่าง กับอีกฝ่ายทั้งเรื่อง ภาพลักษณ์และนิสัย	ขี้เกียจ รุนวาย เนรคุณ คบไม่ได้ น่ารังเกียจ น่ากลัว ชื่นต่ำ ฉิบหาย เลว บ้าคลั่ง ป่าเถื่อน รุนวาย ไม่สงบ ไร้ใจ	สะท้อนทัศนคติที่ไม่ดี กับการแสดงออกถึง ความมีอคติและ ความเกลียดชัง เป็น การอ้างเหตุผลที่จะ
ลำบาก เดือดร้อน รุนวาย risk, sad, worse, in danger, upset, full of them, poor Europe	สื่ออคติจากจุดยืนของ ฝ่ายเราที่มีต่อกลุ่ม ผู้ลี้ภัยหรือผู้ที่ไม่ได้ เป็นพวกเดียวกัน	ไม่ได้ เรื่องมาก ผิด กฎหมาย หัวรุนแรง เห็นแก่ได้ อันตราย ashamed, bad, annoying, bloody, brainwashed, dangerous, disgust, different, fanatical, illegal, terrible, lazy, racism, selfish, stupid	ไม่อยู่ร่วมกันและ สร้างการเหม็นเฉียด อีกฝ่ายซึ่งเป็นผู้ที่มา จากต่างถิ่นหรือกลุ่ม คนที่ไม่ได้เป็นพวก เดียวกัน
ใจดีจนไม่ลืมหูลืมตา (ฝ่ายไทยที่ไปสนับสนุน ผู้ลี้ภัย)	สะท้อนทัศนคติที่ไม่ดี ต่อพวกเดียวกันที่ไม่ สนับสนุนผู้ลี้ภัย		

จากตารางที่ 6 สรุปการใช้คำขยายถึงความเป็นพวกเราโดยแสดงทัศนคติที่ดีในการชื่นชมตนเองและสร้างกลไกสะท้อนความแตกต่างกับอีกฝ่ายทั้งในเรื่องภาพลักษณ์และนิสัย เช่น ชี้แจงสาร ใจดี เจริญแล้ว สงบสุข Peaceful ในขณะที่มีการใช้คำขยายถึงความเป็นพวกเราซึ่งเป็นผู้ลี้ภัย เช่น ชี้แจง คบไม่ได้ น่ากลัว น่ารังเกียจ เนรคุณ บ้าคลั่ง ป่าเถื่อน ผิดกฎหมาย ไม่สงบ เรื่องมาก หัวรุนแรง อันตราย annoying, ashamed, bad, bloody, brainwashed, disgusting, dangerous, illegal, lazy, racism, selfish คำขยายเหล่านี้แสดงถึงการเสียดี ประชดประชัน อคติ และความเกลียดชัง อาจส่งผลที่จะไม่อยู่ร่วมกัน

จากผลการวิเคราะห์ที่ได้แสดงถึงการใช้ภาษาสร้างความเกลียดชังที่หลอมสร้างเป็นภาพแทนทางความคิดทั้งจากส่วนบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทผู้ร่วมเหตุการณ์ การใช้กริยาวิเศษณ์แสดงการกระทำ รวมถึงการใช้คำขยายที่สะท้อนภาพลักษณ์ของผู้ลี้ภัย สรุปได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การใช้ภาษาแสดงเนื้อหาความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และเพศ ในการกล่าวถึงพวกเราในฐานะผู้ลี้ภัย เช่น โจรโรฮิงญา แหกขั้ว ศาสนาขยะ ผู้ชายมุสลิมชี้แจง มุสลิมมีลูกมาก เป็นต้น ในขณะที่มีการกล่าวถึงพวกเราโดยใช้ภาษาเพื่อสื่อความสำคัญฝ่ายพวกเราเพื่อมุ่งลดทอนคุณค่าฝ่ายพวกเขา เช่น แผ่นดินไทย ลูกหลานไทยพุทธ เป็นต้น

2. การใช้ภาษาที่มีเนื้อหาสื่ออารมณ์และความรู้สึกของพวกเราซึ่งเป็นผู้แสดงความคิดเห็น เช่น ลำบาก เดือดร้อน วุ่นวาย รำคาญ ที่สะท้อนถึงการเผชิญกับบทบาทของพวกเราซึ่งเป็นผู้ลี้ภัยที่มาสสร้างปัญหาด้วยการใช้ภาษาที่สื่อการตำหนิ ต่อว่า ตลอดจนการแสดงความรู้สึกรังเกียจและหวาดกลัว

การเผยแพร่การใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าวกลายเป็นกระบวนการสร้างภาพแทนทางความคิดที่มีการสอดแทรกทัศนคติที่เริ่มจากมุมมองส่วนบุคคลและขยายวงถึงความเป็นพวกเราผ่านการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อพวกเราซึ่งเป็นผู้ลี้ภัย ทำให้เกิดความวิตกกังวลที่อาจส่งผลต่อกลุ่มเป้าหมายได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น รังเกียจ หวาดกลัว หรืออาจนำไปสู่ความรุนแรงได้ เพราะฉะนั้นการจัดวางมุมมองหรือทัศนคติของผู้แสดงความคิดเห็นจึงส่งผลต่อการใช้ภาษาซึ่งสามารถโน้มน้าวอารมณ์และความรู้สึกที่สามารถขยายตัวและนำไปสู่ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายได้

5. สรุปผลและอภิปรายผล

ภาพแทนทางความคิดเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของผู้แสดงความคิดเห็นที่สังคมถ่ายทอดส่งต่อมา เช่น ตำรา ข่าวสาร สื่อสังคมออนไลน์ ความทรงจำ ทำให้ความคิดเห็นมีเนื้อหาจากอัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่ไปเชื่อมโยงถึงกลุ่มบุคคล เช่น เชื้อชาติ ศาสนา สีผิว รวมถึงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดสถานการณ์และบทบาททางสังคม อิทธิพล และความไม่เท่าเทียม ตลอดจนการจดจำผลปลายทางเหตุการณ์ เช่น บทเรียนทางสังคมกับผู้ลี้ภัย ทศนคติทางสังคมต่อกลุ่มผู้ลี้ภัย ผลการทำงานของรัฐบาล เป็นต้น ดังนั้นกระบวนการรับรู้เรียนรู้ผ่านระบบปริชาณส่งผลต่อการหลอมสร้างภาพแทนทางความคิดและการผลิตภาษาซึ่งมีผลต่อทัศนคติจากจุดยืนของผู้ใช้ภาษา ดังแนวคิดของ van Dijk (2009) เกี่ยวกับจักรวรรดิอุดมการณ์จึงเป็นแนวคิดสำคัญในการตีความทั้งการสนับสนุนและต่อต้าน

เมื่อการสร้างภาพแทนทางความคิดแสดงความแตกต่างระหว่างความเป็นพวกเราและพวกเขา การใช้ภาษาดังกล่าวจึงกลายเป็นเป็นเครื่องมือสร้างความขัดแย้งได้ ดังนี้

ผู้พิทักษ์ประเทศ VS ผู้ทำลายประเทศ

การที่ผู้แสดงความคิดเห็นเลือกใช้ถ้อยคำแสดงจุดยืนทางความสัมพันธ์แบบต่างฝ่ายในประเด็นทางเชื้อชาติ เป็นการสะท้อนทัศนคติของผู้มีสิทธิและอำนาจความเป็น ผู้ครอบครองพื้นที่ เช่น “คนไทย” “แดนไทย” “ลูกพ่อหลวง” “European” “host” “taxpayer” ในทางกลับกันมีถ้อยคำที่ย่ำบาทความต่างถิ่น สะท้อนทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ลี้ภัยให้มีภาพลักษณ์เป็นภัยคุกคามต่อประเทศชาติ เช่น “พวกหลบหนีเข้าเมือง” “ผู้รุกราน” “เผ่าพันธุ์อันตราย” “invader” “economic migrants” “illegal migrant” ซึ่งเป็นการพยายามสร้างบทบาททางสังคมที่ต่างชั่วคราว โดยสนับสนุนทัศนคติความรักชาติ ต้องการพิทักษ์รักษากันบ้านเมือง และการสร้างภาพแทนในลักษณะศัตรูด้วยการยัดเยียด บทบาทผู้มาบ่อนทำลายชาติให้กับผู้ลี้ภัย

ผู้พิทักษ์ศาสนา (พุทธและคริสต์) VS ผู้เป็นศัตรูกับศาสนา

การใช้ภาพแทนแสดงทัศนคติที่ดี มีความภาคภูมิใจในศาสนาตนเอง เพื่อส่งเสริมความเป็นพวกเดียวกันและสะท้อนความไม่ใช่ว่าพวกเดียวกันกับอีกฝ่ายด้วย เช่น “คนพุทธ” “ลูกหลานไทยพุทธ” “เมืองพุทธ” “Christians” “Christian countries” แต่อ้างอิงถึงอีกฝ่ายโดยสื่อความต่างจุดยืนด้านศาสนา แนวคิด พฤติกรรม และอัตลักษณ์ เพื่อสะท้อนอคติและสร้างความแบ่งแยก เช่น “พวกมุสลิม” “พวกโง่หัว” “คนไม่ชอบหมู” “ศาสนาฆราวาส”

“ศาสนาขยะ” “racist” “babymakers” “Assad defender” เป็นต้น ซึ่งเป็น การพยายาม สร้างบทบาทความเป็นคู่ศัตรูระหว่างศาสนา แสดงบทบาทผู้พิทักษ์ศาสนาให้กับฝ่าย ตนเอง และยึดเยียบบทบาทความเป็นศัตรูทางศาสนาด้วยการต่อต้านและล้อเลียน

ผู้พิทักษ์วัฒนธรรม VS ผู้ทำลายวัฒนธรรม

ผู้แสดงความคิดเห็นมักแสดงภาพแทนสื่อจุดยืนด้วยการใช้กริยาวลีแสดง ความแตกต่างทางพฤติกรรมเพื่อสื่อถึงทัศนคติทั้งที่ดีในการชื่นชมตนเอง เช่น “เข้าใจ กฎแห่งกรรม” “เมตตา” “มีน้ำใจ” “have God with us” “tell the truth” เป็นต้น แต่สะท้อนถึงทัศนคติไม่ดีต่อผู้ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม นำไปสู่การอ้างเหตุผล ในการปฏิเสธการอยู่ร่วมกัน เช่น “เผด็จการ” “ยอมตายเพื่อพระเจ้า” “มีลูกให้มาก” “มีเมีย หลายคน” “เครื่องศาสนา” “grow too fast” “be majority” “demand a separate” “not assimilate” เป็นต้น เป็นการโน้มน้าวให้ฝ่ายเราเกิดความหวงแหนในวัฒนธรรม ส่งเสริมและรักษาวิถีชีวิต แต่แสดงการต่อต้านต่อผู้ลี้ภัยโดยอ้างว่าคนกลุ่มนี้ดื้อและไม่ ปรับตัว จนกลายเป็นภาพลักษณ์การปะทะกันระหว่างฝ่ายผู้พิทักษ์และผู้ทำลายวัฒนธรรม

ภาพแทนทางความคิดความดีงาม VS ความชั่วร้าย

ภาพแทนย่อมแสดงถึงทัศนคติที่แตกต่างกันจากการใช้ภาษา เช่น การส่งเสริม ภาพลักษณ์ที่ดีถึงความเป็นเรา เช่น “บุญของคนไทย” “ประโยชน์ของคนไทย” “สิทธิ์ ของเรา” “good citizen” “western values” ในขณะที่มีการใช้ภาษาที่ทำให้ภาพลักษณ์ ผู้ลี้ภัยเสียหาย เช่น “ภัยคุกคาม” “มหาอำนาจ” “สงคราม” “threat” “war crime” “dictation”

นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์แบบผู้ได้รับความเดือดร้อน VS ผู้สร้างความเดือดร้อน เช่น “มีปัญหาหนักพอแล้ว” “เบื่อหน่าย” “หดหู่” “feel depressed” “hard to sympathize” “have enough problem” เพื่อสะท้อนถึงความไม่ดีงามของอีกฝ่าย

จากผลการวิเคราะห์ภาพแทนทางความคิดที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Đorđević (2020) ศึกษาทิศทางปรีชาสังคมที่มีผลต่อการใช้ภาษาสร้างความเกลียดชัง ตามแนวคิดของ van Dijk (1999) มีการรวบรวมความคิดเห็นจำนวน 855 ข้อความ จากข่าว 60 ข่าว พบการแสดงความคิดเห็นที่สื่อความเกลียดชัง 182 ข้อความ ผ่านเว็บไซต์ “Politika” พบว่าการแสดงความคิดเห็นมีบทบาทสำคัญต่อการเผยแพร่และส่งต่อกัน อย่างเป็นเครือข่ายระหว่างผู้แสดงความคิดเห็นด้วยกัน มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับบริบททาง

การเมือง เชื้อชาติ และสังคมโลก ส่งเสริมการมีพื้นฐานความเข้าใจร่วมกัน (common ground) ที่ยึดโยงถึงกันในทางสังคมและวาทกรรมระหว่างผู้แสดงความคิดเห็น มีเนื้อหาที่สื่อการดูแลดูหมิ่น สร้างความเสียหาย ลดทอนคุณค่า ประณามถึงที่มาของกลุ่มเป้าหมาย มีการใช้สำนวนเสียดสี พรรณนา และการแสดงอารมณ์

ในงานวิจัยของธีระยุทธ สุริยะ (2560) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ภาษาไทย ด้วยกรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Fairclough, 1995) เพื่อวิเคราะห์ภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาจากสื่อ 3 กลุ่ม ได้แก่ สื่อจากภาครัฐบาลไทย สื่อสิทธิมนุษยชน และสื่อหนังสือพิมพ์ พบว่าสื่อจากทางภาครัฐบาลไทยและสื่อหนังสือพิมพ์แสดงภาพตัวแทนของ ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาไปในทิศทางเดียวกันคือ การเป็นภัยอันตราย ผู้ร้ายข้ามแดน ในขณะที่สื่อสิทธิมนุษยชนให้ภาพตัวแทนถึงชาวโรฮิงญาว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่น่าสงสาร เป็นเพื่อนมนุษย์ ผลวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาชุดความคิดที่สร้างความเชื่อมโยงภาพแทนทางความคิดในงานวิจัยของ Papcunová (2015) ที่อธิบายว่า ภาษาสร้างความเกลียดชัง เกิดจากระบบและชุดความคิดที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นผังมโนทัศน์ การแสดงความเกลียดชังพบมากในประเด็นการอพยพลี้ภัย เกิดการปฏิเสธต่อหลักสิทธิมนุษยชน และส่งผลต่อการสนับสนุนพฤติกรรมสร้างความรุนแรง ตามลำดับ

การศึกษาภาษาสร้างความเกลียดชังเหล่านี้ทำให้เห็นความเชื่อมโยงทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กันเป็นวงกว้างทั้งจากภาคประชาชน ภาครัฐ และองค์กรอิสระทั้งในด้านสนับสนุนและไม่สนับสนุนต่อผู้ลี้ภัย ทั้งนี้การศึกษาดังกล่าวจะช่วยเติมเต็มมุมมองการศึกษาวาทกรรมเชิงวิพากษ์เชิงเปรียบเทียบในการวิเคราะห์การนำเสนอภาพแทนผู้ลี้ภัยในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ เช่น งานสิทธิมนุษยชน การศึกษา กฎหมาย รวมถึงองค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Organization for security and Co-operation in Europe: OSCE) เกี่ยวกับอาชญากรรมการสร้างเกลียดชัง รวมถึงยังแนะนำให้เสริมมุมมองด้วยเครื่องมือทางวาทปฏิบัติศาสตร์ในการประเมินภาษาสร้างความเกลียดชัง

เอกสารอ้างอิง

- ทันโลก กับ ThaiPBS. (20 กันยายน 2560). “วิกฤตการณ์โรฮิงญา” ในสายตาโลก
มุสลิม #ThaiPBS [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=X-xBJNoYn9A>
- ธีระยุทธ สุริยะ. (2560) ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของ
ชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์
เชิงวิพากษ์ (Doctoral dissertation, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย).
- ปาริชาติ ฉิมคล้าย, และศิริพร ปัญญาเมธิกุล. (2566) วาทกรรมสร้างความเกลียดชัง
ในการแสดงความคิดเห็นผ่านยูทูปประเด็นผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาในประเทศไทย
และผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในทวีปยุโรป [ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต].
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รอบโลก Daily PPTV36. (29 ธันวาคม 2560). รอบโลก By กรุณา บัวคำศรี - โรฮิงญา
คนทั่วโลกไม่ต้องการ (1/3)#PPTV36 [Video]. YouTube.<https://youtu.be/1dnzxCydreQ>
- ศิริพร ปัญญาเมธิกุล. (2558). ภาษาและอินเทอร์เน็ต. พรินท์ คอร์เนอร์.
AmnestyThailand. (n.d.). ผู้ลี้ภัย - แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย.
Amnesty International. <https://www.amnesty.or.th/our-work/refugees/>
- Spoke Dark TV. (22 พฤษภาคม 2558). เจาะข่าวต้น 153: โลกสวยนักหรอ ? รับโรฮิงญา
ไปเลี้ยงสักคนสองคนไหมล่ะ? [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=i3UC33XkXEk>
- Sthananuch. (13 มกราคม 2560). ปฏิบัติการกำจัดชาติพันธุ์โรฮิงญา [Video].
YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Z-_yCDOHZMQ
- Thai PBS. (2558, 19 พฤษภาคม). รู้จักชาวโรฮิงญา(Thai PBS Infographic) [Video]
YouTube. <https://youtu.be/A3l4lpAvuQg>
- ABC News. (2015, December 22). *Anti-Immigrant protests grow as refugees flood Europe* | ABC News [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Bb0OYWY6V5g>
- Channel 4 News. (2015, September 4). *Refugee crisis: Hundreds begin march to Austria* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=X6Uk5TJpEs8>

- Dorđević, J. P. (2020). The sociocognitive dimension of hate speech in readers' comments on Serbian news websites. *Discourse, Context & Media*, 33, p. 100366.
- euronews. (2016, January 20). *Norway sends Syrian refugees back to Russia* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Llk8neba1jo>
- O'Regan, C. (2018). Hate speech online: an (intractable) contemporary challenge? *Current legal problems*, 71(1), 403-429.
- Papcunová, J. (2015). Slovo a slovesnost: Bibliografický soupis k ročníkům 51 (1990)–75 (2014). *Slovo a slovesnost*, 76(4), 315-432.
- Tell Me Why? (2015, October 25). *Syrian Refugee Crisis - Where do we go now?* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=TwJ8qgZWwY>
- van Dijk, T. A. (1999). Discourse and Racism. *Discourse & society*, 10(2), 147-148. <https://doi.org/10.1177/0957926599010002001>
- van Dijk, T. A. (2000). *Ideology and discourse*. Pompeu Fabra University, Barcelona.
- van Dijk, T. A. (2009). Critical discourse studies: A sociocognitive approach. *Methods of critical discourse analysis*, 2(1), 62-86.
- VICE. (2017, June 25). *Escape to Europe & Cycle of Terror* (VICE on HBO: Season 4, Episode 2) [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=3iGX5HIA5vs>
- VICE News. (2019c, April 17). *Syrian refugees fled Assad's rule, now they're returning*. (HBO) [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=eKJgNptZADc>